

Отримано: 16 серпня 2021 року
Прорецензовано: 6 вересня 2021 року
Прийнято до друку: 20 вересня 2021 року
e-mail: medkoin@ukr.net
DOI: 10.25264/2519-2558-2021-11(79)-195-198

Крічкер О. Ю., Єремєєва Н. Ф. Особливості застосування інноваційних технологій для формування комунікативної компетентності в англійській мові у студентів технічного ЗВО. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2021. Вип. 11(79). С. 195–198.

УДК: 371.134:811

Крічкер Ольга Юхимівна,
кандидат історичних наук,
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗУ
Єремєєва Наталія Федорівна,
кандидат філологічних наук,
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗУ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ У СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО ЗВО

У статті розглянуто особливості застосування інноваційних, зокрема, інформаційних технологій для формування комунікативної компетентності в англійській мові у студентів технічного ЗВО. З'ясовується, що таке професійна компетентність, які засоби інноваційних технологій і як застосовуються для формування комунікативної компетентності в англійській мові у студентів технічного ЗВО. Зазначається, що проблему формування у студентів технічного ЗВО комунікативної компетентності в англійській мові для їх подальшого становлення в якості конкурентного фахівця слід вирішувати шляхом інтеграції у зміст і технологію формування комунікативної компетентності в англійській мові у студентів технічного ЗВО структурних компонентів професійної підготовки (установок, мотивів, знань, навичок, досвіду, компетентностей).

Ключові слова: інноваційні технології, інформаційно-комп'ютерні технології, комунікативна компетентність, мультимедійні ресурси, освіта, англійська мова, технічний ЗВО.

Olha Krichker,
PhD in History,
Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chernobyl Heroes of NUCDU
Natalia Yeremeieva,
PhD of Philological Sciences,
Cherkasy Institute of Fire Safety named after Chernobyl Heroes of NUCDU

PECULIARITIES OF APPLICATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES FOR ENGLISH COMMUNICATIVE COMPETENCE FORMATION IN TECHNICAL STUDENTS

The article considers the peculiarities of the application of innovative, in particular, information technologies to develop communicative competence in English in the students of technical higher educational institutions. It is analyzed what the professional competence is, what are the tools of innovative technologies and how they can be used to form communicative competence in English in the students of technical higher educational institutions. It is highlighted that working with the help of information and computer technologies on the formation of communicative competence in English, students acquire and improve their professional competence and its integral components: ability to plan and control their work, understand the logic of decisions, competence in achieving the goal, and the desire to reach high quality of their work, as well as self-confidence. It is proved that the implementation of modern computer technologies into the educational process to form communicative competencies promotes more active and conscious assimilation of knowledge by students, creates a positive attitude of students to educational material, strengthens internal motivation to form communicative competence in English, stimulates students' interest in learning, promotes logical, creative thinking. It is noted that the problem of the formation of communicative competence in English for students of technical higher educational institutions to promote their further development as competitive specialists should be solved by means of integrating into the content and technology of formation of communicative competence in English structural components of training, such as attitudes, motives, knowledge, skills, experience, competencies.

Key words: innovative technologies, information and computer technologies, communicative competence, multimedia resources, education, English, technical higher educational institutions.

Постановка проблеми. Однією з важливих проблем вищої освіти є проблема застосування інноваційних технологій в роботі студентів технічного ЗВО для формування комунікативної компетентності в англійській мові.

Актуальність дослідження. В останні роки в педагогічній освіті відбуваються великі зміни, які охоплюють практично всі сторони навчального процесу. Все частіше піднімається питання про застосування сучасних технологій у навчанні іноземних мов. З'являються нові методи і форми навчання, які, в свою чергу, представляють не тільки різні технології засобів обміну і передачі інформації, за допомогою яких здійснюється навчальний процес, а й одну велику систему методів навчання, спрямованих на розвиток комунікативних знань студентів, поліпшення навичок розмовної мови. Основне завдання іноземної мови полягає в навчанні практичному оволодінню іноземною мовою, в формуванні базисних знань, тобто здатності здійснювати іншомовне і інтернаціональне спілкування з носіями мови.

Головне завдання при вивченні студентами технічного ЗВО іноземної мови сьогодні формування у них достатньо високого рівня володіння іноземною мовою, що забезпечує їх готовність до продуктивного спілкування із зарубіжними партнерами, що сприяє нарощуванню професійного та особистісного потенціалу за допомогою сформованих комунікативних здібностей, що дають майбутнім фахівцям можливість брати участь у безпосередній комунікації іноземною мовою, що допомагає вирішенню професійних запитів та здійсненню ділових і міжособистісних контактів. Запорукою цього є комунікативна компетентність в іноземній мові.

Мета дослідження: розгляд особливостей застосування інноваційних технологій в навчанні іноземної мови (англійської) студентів технічного ЗВО, спрямованому на формування у них комунікативної компетентності.

Дане дослідження пов'язане з важливим завданням формування професійної компетентності у студентів, яка є найважливішою характеристикою фахівця, випускника технічного ЗВО, який повинен самостійно, відповідально, ефективно виконувати свої професійні обов'язки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження науковців, що стосуються проблематики даної статті, належать до двох наукових напрямків: 1) до дослідження компетентнісного підходу (А. Артеменко, А. Поцелуйко, Г. Салашенко, Т. Шаргун та ін.) і 2) до проблеми застосування інноваційних технологій при вивченні іноземної мови (А. Білоцерковець, Г. Бушко, О. Гураль, О. Матвєєнко, Ю. Мосіна, З. Осада, О. Пасічник, Л. Соколова, О. Тимофєєва, Т. Шаргун та ін.). У цих дослідженнях опрацьовано великий матеріал і зроблено важливі висновки, але в них недостатньо уваги приділяється застосуванню інноваційних технологій для формування комунікативної компетентності в англійській мові у студентів технічного ЗВО. Цією обставиною обумовлена мета даної статті.

Незважаючи на розмаїття досліджень, їх теоретичну і прикладну значимість, проблема застосування інноваційних, зокрема, інформаційних, технологій у самостійній роботі студентів технічного ЗВО для формування комунікативної компетентності в англійській мові залишається ще недостатньо вирішеною.

Новизна дослідження полягає у висвітленні особливостей застосування інформаційних технологій у роботі студентів технічного ЗВО для формування комунікативної компетентності в англійській мові.

Методологічне значення. Аналіз досліджень показує, що в силу недостатньої розробленості методики застосування інформаційних технологій в самостійній роботі студентів в практиці формування іншомовної комунікативної компетенції існує ряд суперечностей між:

– соціальним замовленням на сучасних фахівців, які володіють іноземною мовою на рівні, що дозволяє брати участь у професійній міжкультурній комунікації і недостатньою розробленістю ефективної моделі формування іншомовної комунікативної компетенції у студентів технічного ЗВО відповідно до сучасних вимог;

– освітнім потенціалом інформаційних технологій у формуванні цілісної іншомовної комунікативної компетентності й відсутністю інформаційного освітнього методичного забезпечення даного процесу в практиці навчання іноземної мови у технічному ЗВО;

– освітнім потенціалом самостійної роботи у розвитку іншомовної комунікативної компетенції студентів технічного ЗВО і недостатньою розробленістю освітніх інформаційних ресурсів, орієнтованих на професіоналізацію навчання, обліку різної мовної підготовки студентів технічного ЗВО.

Зазначені протиріччя виявили необхідність дослідження методики застосування інформаційних технологій в організації самостійної роботи студентів технічного ЗВО з метою формування комунікативної компетентності в англійській мові, на базі якого були розроблені відповідні пропозиції.

Комунікативна компетентність, тобто відповідність рівня професійної підготовки людини в комунікативній сфері професійним завданням, які стоять перед цією людиною [9, с. 123], обумовлюється специфікою соціальних ролей, що реалізуються суб'єктом у його житті. Істотний вплив на неї має професійна сфера комунікації людини, оскільки саме нею багато в чому визначається селективність комунікативних інтересів і специфічний характер ділового спілкування. На наш погляд, без сформованої комунікативної компетентності, як базисного компонента культури спілкування, що є її ключовою соціально-психологічною умовою, неможливо досягти успіху в професійній діяльності та особистісному розвитку.

У наш час неодмінною ознакою компетентності випускника технічного ЗВО виступає іншомовна комунікативна компетентність, й, зокрема, комунікативна компетентність в англійській мові, рівень якої повинен дозволити фахівцям знати англійську мову в обсязі, необхідному для отримання інформації професійного змісту із зарубіжних джерел, володіти навичками загального і професійного спілкування цією мовою. Ці вимоги включають здатність до комунікації в усній і письмовій формі на іноземній мові й уміння вирішувати завдання міжособистісної й міжкультурної взаємодії. Для цього студенти повинні володіти певними знаннями (наприклад, знаннями мовних засобів) та вміннями (використовувати формули мовного спілкування, формулювання своєї точки зору і т. ін.), а також вміти співвідносити мовні засоби з конкретними ситуаціями міжкультурного мовного спілкування.

У формуванні у студентів комунікативної компетентності в англійській мові значний дидактичний потенціал мають інноваційні технології, такі, наприклад, як когнітивно орієнтовані технології (діалогічні методи навчання, семінари-дискусії, проблемне навчання, когнітивні карти, інструментально-логічні тренінги тощо) [3]; діяльно орієнтовані технології (метод проєктів, контекстне навчання, організаційно-діяльнісні ігри, комплексні (дидактичні) завдання імітаційно-ігрове моделювання соціальних процесів тощо) [6]; особистісно орієнтовані технології (інтерактивні та імітаційні ігри, тренінги з розвитку тощо) [4, с. 97], інформаційні технології. Зокрема, інформаційні технології дають можливість залучити студентів до іншомовної професійної діяльності, розвивати мовні навички та мовні вміння, користуватися електронними довідковими матеріалами, словниками тощо. Застосування інформаційних технологій в навчанні іноземної мови дозволяє також вирішувати дидактичні завдання, спрямовані на формування іншомовної комунікативної компетентності [5].

Ефективність застосування інформаційних технологій в навчанні іноземної мови й, зокрема, англійської мови, реалізується переважно в процесі організації самостійної роботи студентів. Інформаційні технології забезпечують кожного студента індивідуальним робочим методом при виконанні практичних робіт, інформаційними ресурсами, методичними і контролюючими матеріалами, тимчасовими ресурсами, можливістю індивідуалізації та диференціації процесу навчання (індивідуальні плани підготовки), високою мотивацією роботи з сучасними інформаційними технологіями.

Вирішення цього комплексного завдання відбувається упродовж усього періоду навчання іноземної мови у технічному ЗВО і вимагає використання раціональних і ефективних підходів і технологій, форм і методів навчання. У цьому контексті прийнято говорити про застосування нових інформаційно-комунікаційних технологій, активних методів навчання, диференційованого підходу. Однак базовим елементом є методи і прийоми навчання іноземної мови, які викладач використовує в аудиторії, безпосередньо працюючи зі студентами. Знання та володіння студентами мовними засобами, застосування їх в

комунікації залежить від того, наскільки ефективно цей матеріал був представлений, закріпленний, відпрацьований. Закріплення і вдосконалення цих знань і умінь відбувається за допомогою інформаційно-комп'ютерних технологій, особливості застосування яких студентами технічного ЗВО ми маємо зараз розглянути.

Особливості вивчення іноземних мов засобами інформаційно-комп'ютерних технологій обумовлені, по-перше, особливостями комп'ютера як пристрою, запрограмованого на використання цифрових технологій для вирішення різного роду завдань, і, по-друге, навичками людини, необхідними для використання комп'ютера і тих інформаційно-комп'ютерних технологій, які потрібні для досягнення мети, що полягає у вивченні іноземної мови [4, с. 101]. Комп'ютерні технології дають можливість імітувати величезну кількість компетентностей, тому вони можуть бути застосовані до дуже багатьох сфер людської діяльності [1, с. 12], зокрема, до вивчення іноземних мов, яке вимагає від студента здійснення різноманітних процесів: читання, писання, запам'ятовування, слухання, говоріння тощо [6].

Але комп'ютерні технології та засоби мають різну структуру. Вивчаючи іноземну мову, студент вчиться працювати з різними комп'ютерними засобами, зокрема з комп'ютерними програмами. Усе існуюче програмне забезпечення можна поділити на такі види: комп'ютерні словники, електронні енциклопедії, програми комп'ютерного перекладу, автоматизовані навчальні курси, комп'ютерні мовні ігри, автоматизовані тестові системи [9, с. 124].

Працюючи з цими програмами, студент вчиться автоматизувати вирішення різних завдань, спрямованих на вироблення та вдосконалення в нього навичок, необхідних для вивчення іноземної мови за допомогою інформаційно-комп'ютерних технологій: наприклад, працює з комплексними документами, що включають в себе тексти, таблиці, схеми, малюнки і інше; працює з мультимедіа (аудіо та відео файлами тощо).

Розглянемо докладніше інформаційно-комп'ютерні технології й ті їх засоби, які застосовуються при формуванні комунікативної компетентності в англійській мові.

Інформаційно-комп'ютерні технології – це сукупність методів, засобів і прийомів, використовуваних за допомогою комп'ютера для відбору, обробки, зберігання, подання, передавання різних даних і матеріалів, необхідних для підвищення ефективності різних видів діяльності [7]. Саме завдяки інформаційно-комп'ютерним технологіям можливо, на нашу думку, вирішувати цілий ряд завдань, що постають в процесі формування комунікативної компетентності в англійській мові, наприклад:

- 1) формувати й удосконалити вміння й навички читання, використовуючи безпосередньо матеріали Інтернет-мережі різного рівня складності, що дозволяє студенту планувати свою навчальну діяльність, контролювати й регулювати її;
- 2) на основі автентичних звукових текстів удосконалити вміння аудіювання;
- 3) поповнювати свій словниковий запас лексикою іноземної мови;
- 4) за допомогою тестів, в тому числі в режимі on-line, удосконалити знання з граматики;
- 5) формувати навички мислення;
- 6) формувати навички спілкування шляхом використання іноземної, що дозволяє розширити коло спілкування, що є необхідним для формування комунікативної компетентності в англійській мові.

Це досягається шляхом використання різного роду комп'ютерних програм, зокрема мультимедійних програм.

Мультимедіа це взаємодія візуальних і аудіо ефектів під керуванням інтерактивного програмного забезпечення з використанням сучасних технічних і програмних засобів, вони об'єднують текст, звук, графіку, фото, відео в одному цифровому поданні [7]. Мультимедійні програми надають доступ до різних видів умовного матеріалу: статей, художньої літератури, матеріалів інформаційних сайтів, словників тощо [8]. Використовуючи такі програми, студент може сам обирати формат, спосіб і темп роботи з навчальним матеріалом. Це допомагає формуванню вміння знаходити оптимальний режим навчання в залежності від особливостей студента [7].

Результати здійснення навчального процесу з використанням сучасних комп'ютерних технологій при формуванні комунікативної компетентності в англійській мові показують, що:

- 1) застосування інформаційно-комп'ютерних технологій сприяє більш активному і свідомому засвоєнню студентами знань, необхідних для формування комунікативної компетентності в англійській мові;
- 2) комп'ютерні програми створюють позитивне ставлення студентів до навчального матеріалу, який студент використовує для формування комунікативної компетентності в англійській мові;
- 3) впровадження комп'ютерних технологій у навчальний процес дозволяє посилити внутрішню мотивацію до формування комунікативної компетентності в англійській мові;
- 4) навчальні та контролюючі програми, програми-тести стимулюють інтерес студентів до навчальної діяльності, сприяють формуванню логічного, творчого мислення, розвитку здібностей студентів, необхідних для формування комунікативної компетентності в англійській мові.

Отже, можна зробити висновок, що, працюючи за допомогою інформаційно-комп'ютерних технологій над формуванням комунікативної компетентності в англійській мові, студент технічного ЗВО набуває та вдосконалює свою професійну компетентність, невід'ємними складовими якої, окрім досягнення певного рівня знання цієї мови, є:

- здатність планувати свою трудову діяльність, контролювати і регулювати її, розуміння логіки рішень, в тому числі й нестандартних (креативність), гнучке теоретичне і практичне мислення;
- компетентність у досягненні мети, якою є формування комунікативної компетентності в англійській мові, і яка є важливим ресурсом успіху, прагнення до високої якості своєї роботи, впевненість у собі, оптимізм.

Разом із тим, практичний досвід навчання свідчить про те, що вищою школою в процесі мовної підготовки часом не в належній мірі враховуються особливості професійної сфери, в якій буде здійснювати свою діяльність випускник, у зв'язку з чим студентами не до кінця усвідомлюється значимість їхньої комунікативної компетентності в англійській мові для їх подальшого становлення в якості конкурентного фахівця.

На наш погляд, цю проблему слід вирішувати шляхом інтеграції у зміст і технологію формування комунікативної компетентності в англійській мові у студентів технічного ЗВО структурних компонентів професійної підготовки (установок, мотивів, знань, навичок, досвіду, компетентностей), чим і має бути забезпечена успішність формування у них ключових компетентностей при вивченні англійської мови.

Література:

1. Артеменко Т. М. Комунікативна компетентність як основа комунікативно-інтерактивного процесу навчання іноземної мови. *Іншомовна комунікативна компетентність у фаховій діяльності* : матеріали Міжуніверситетського науково-практичного семінару (Харків, 27 листопада 2018 р.). Харків : Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2018. С. 10–14.
2. Білоцерковець А. Новітні методи викладання іноземної мови за професійним спрямуванням у ВНЗ. *Дослідження та впровадження в початковий процес сучасних моделей викладання іноземної мови за фахом* : зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з питань методики викладання іноземної мови (Одеса, 15 травня 2017 р.). Одеса : Одеський нац. університет імені І. І. Мечникова, 2017. С. 21–22.
3. Гураль О.І. Інноваційні методи викладання іноземної мови. *Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов*: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 12 квітня 2018 р.). Київ: НТУ КПП, 2018. С. 45–48.
4. Осада З. О., Матвєєнко О. І. Сучасні методики та технології викладання іноземних мов у технічних ВНЗ. *Англїстика та американистика: зб. наук. пр.* / ред. кол.: А. І. Анїсімова (гол. ред.), Т. М. Потніцева (заст. гол. ред.) та ін. Дніпро : ЛІРА, 2015. Вип. 12. С. 95–101.
5. Пасічник О. О. Сучасні технології навчання як засіб самореалізації студентів в освітньому середовищі ЗВО. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 69. С. 162–166.
6. Салашенко Г. М. Особливості формування іншомовної комунікативної компетенції студентів та курсантів немовних закладів вищої освіти засобами проектних технологій. *Правовий часопис Донбасу*. № 3 (68). 2019. Кривий Ріг, 2019. С. 153–160.
7. Соколова Л.Ф. Застосування інноваційних підходів у викладанні іноземної мови. *Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов* : матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 12 квітня 2018 р.). Київ: вид. НТУ КПП, 2018. С.153–155.
8. Тимофєєва О. Я. Навчальна автономія у процесі вивчення англійської мови майбутніми фахівцями морської галузі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 71. С. 250–254.
9. Sharhun, T., & Potseluiiko, A. (2020). Linguistic and humanitarian competence of future engineers: the philosophical and anthropological aspect. *Human Studies. Series of Pedagogy*, 10/42, 122–134. doi: <https://doi.org/10.24919/24132039.10/42.199852>.